

do publikacji

Przekształcanie spółek. Praktyczny poradnik z wzorami dokumentów

(z suplementem elektronicznym)

Mocą ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r. poz. 1655), wchodzącej w życie dnia 1 marca 2020 r., znowelizowano kilkanaście przepisów ww. Kodeksu odnoszących się do procedury przekształcania spółek handlowych. Zmiany te w sposób istotny wpłynęły na tego typu transformacje podmiotowe. Nowelizacja obejmuje następujące kwestie:

1. Uczestnictwo wspólników w spółce przekształconej

- Dotychczas przepis art. 553 § 2 k.s.h. stanowił, że wspólnicy spółki przekształcanej uczestniczący w przekształceniu stają się z dniem przekształcenia wspólnikami spółki przekształconej. Przed nowelą procedura przekształcenia zakładała bowiem – jako jeden z obligatoryjnych jej elementów – wezwanie wspólników do złożenia oświadczenia w przedmiocie uczestnictwa w spółce przekształconej. Przepis ten, umieszczony w części ogólnej Działu III Kodeksu, znajdował zatem zastosowanie do wszystkich spółek poddanych tej procedurze.
- Po zmianie z przepisu art. 553 § 2 k.s.h. usunięto wyrazy „uczestniczący w przekształceniu”, dodając jednocześnie odesłanie do nowo wprowadzonego art. 576¹ k.s.h. Ów ostatni artykuł wprowadza natomiast możliwość wystąpienia przez wspólnika spółki kapitałowej, przekształcanej w spółkę osobową, z żądaniem odkupu jego udziałów bądź akcji w spółce przekształcanej. Co ciekawe, ww. odkup dotyczy wyłącznie przekształcenia spółki kapitałowej w spółkę osobową. Procedura ta nie znajdzie zatem zastosowania ani do przekształcenia spółki kapitałowej w inną spółkę kapitałową, ani do przekształcenia spółki osobowej w inną spółkę handlową.

Procedura odkupu zastąpiła dotychczasowe rozwiązanie polegające na wezwaniu wspólników do złożenia oświadczenia w przedmiocie uczestnictwa w spółce przekształconej oraz związanego z nim obowiązku spółki wypłaty kwoty odpowiadającej wartości udziałów bądź akcji wspólnika rezygnującego z udziału w spółce przekształconej.

Obecnie obowiązująca procedura jest mniej czasochłonna, a nadto jej zainicjowanie leży w gestii wspólnika, nie zaś spółki. To bowiem wspólnik, który głosował przeciwko uchwale o przekształceniu spółki kapitałowej w spółkę osobową i zażądał zaprotokołowania sprzeciwu, będzie mógł żądać odkupu jego udziałów albo akcji w spółce przekształcanej. Sama zaś spółka zwolniona została z obowiązku wzywania wspólników do składania jakichkolwiek oświadczeń. Brak przedmiotowego żądania odkupu będzie zatem równoznaczny z wolą uczestnictwa w spółce przekształconej.

Co ważne, wspólnik ma jedynie tydzień na złożenie żądania odkupu, licząc od dnia podjęcia uchwały o przekształceniu spółki. Żądanie to powinien on złożyć na piśmie. W tym zatem przypadku wykluczone jest skorzystanie z formy dokumentowej (np. mail, SMS). W przypadku spółki akcyjnej akcjonariusz do żądania powinien dołączyć dokument akcji, a w przypadku akcji zdematerializowanych będących przedmiotem obrotu zorganizowanego – imienne świadectwo depozytowe wystawione zgodnie z przepisami o obrocie instrumentami finansowymi.

Spółka, która otrzymała żądanie, musi je spełnić, bowiem ustawodawca zastrzegł, że jeżeli wszystkie udziały albo akcje wspólników żądających odkupu nie zostaną odkupione, przekształcenie

nie dochodzi do skutku. Radykalny skutek tego przepisu złagodzone, rozróżniając kwestię odkupienia wszystkich udziałów albo akcji spółki przekształcanej od kwestii ustalenia ceny odkupu.

Ta ostatnia powinna odpowiadać wartości godziwej udziałów albo akcji w spółce przekształcanej. Jeżeli zaś wspólnik nie zgadza się na cenę odkupu zaproponowaną przez spółkę, może wnieść powództwo o ustalenie wartości godziwej jego udziałów albo akcji. Na wniesienie powództwa zastrzeżono bardzo krótki termin, który wynosi dwa tygodnie od dnia podjęcia uchwały o przekształceniu. Najistotniejsze jest wszakże to, że wniesienie powództwa nie wstrzymuje odkupu ani rejestracji przekształcenia. Oznacza to, że:

- jeżeli spółka przegra, to zobowiązana będzie do dopłaty ponad uiszczoną wartość uznaną przez spółkę za godziwą, do wysokości ceny odkupu ustalonej przez sąd wraz z odsetkami za opóźnienie,
- jeśli spółka wygra, wspólnik zadowolony będzie się musiał wartością godziwą jego udziałów bądź akcji ustaloną przez spółkę.

Spółka nie może natomiast zwlekać z zapłatą kwoty bezspornej, która wyrażona jest w ustalonej przez nią wartości godziwej udziałów bądź akcji. Skuteczność odkupu zależy bowiem od zapłaty ceny odkupu wspólnikom żądającym odkupu, względnie od złożenia kwoty równej tej cenie do depozytu sądowego. Zaznaczyć należy, że złożenie kwoty do depozytu sądowego możliwe jest tylko w przypadkach określonych w art. 467 Kodeksu cywilnego. Dokonanie przedmiotowych czynności powinno nastąpić w terminie trzech tygodni od dnia podjęcia uchwały o przekształceniu.

Sam odkup może natomiast przebiegać w kilku wariantach: na rzecz spółki, na rzecz wspólników pozostających w spółce przekształcanej bądź też na rzecz obu tych podmiotów jednocześnie. Przy czym spółka może nabyć na rachunek własny jedynie udziały albo akcje, których łączna wartość nominalna nie przekracza 10% kapitału zakładowego. Jeżeli zatem łączna wartość udziałów albo akcji objętych żądaniem odkupu jest wyższa, nadwyżkę powinni odkupić pozostali w spółce wspólnicy. Ustawa nie określa przy tym zasad podziału odkupywanych jednostek uczestnictwa pomiędzy poszczególnych udziałowców, a zatem zależne jest to od ustaleń pomiędzy nimi.

Skutkami opisanej zmiany są: znowelizowanie art. 553 § 2 k.s.h., art. 567 § 2 k.s.h., dodanie art. 576¹ k.s.h. i art. 569 § 2 k.s.h., a także uchylenie art. 564–566 k.s.h. Te ostatnie przepisy regulowały wezwanie wspólników do uczestnictwa w spółce przekształcanej oraz sposób rozliczenia się z nimi na wypadek niezłożenia takiego oświadczenia.

2. Rezygnacja z konieczności odrębnego zawierania umowy i podpisywania statutu spółki przekształcanej

- Dotychczas wspólnicy spółki przekształcanej w pierwszej kolejności podejmowali uchwałę w sprawie przekształcenia. Dopiero w kolejnym kroku przyjmowali oni umowę albo statut spółki przekształcanej. Praktyka wytworzyła tu kilka metod – obie uchwały były bądź obejmowane jednym aktem notarialnym bądź też kilkoma.
- Ustawodawca zdecydował się na rezygnację z tego dualizmu, wprowadzając zapis, w myśl którego podjęcie uchwały o przekształceniu zastępuje zawarcie umowy spółki przekształcanej albo zawiązanie przekształcanej spółki akcyjnej oraz powołanie organów spółki przekształcanej. Powyższa zmiana jest o tyle zrozumiała, że wspólnicy spółki przekształcanej i tak otrzymywali projekt umowy spółki przekształcanej wraz z zawiadomieniem o zamiarze przekształcenia. Co więcej, głosując za uchwałą w sprawie przekształcenia wspólnicy i tak pośrednio akceptowali

umowę albo statut spółki przekształcanej, jego projekt był bowiem załącznikiem do planu przekształcenia.

Skutkami opisanej zmiany są: znowelizowanie art. 556 § 1–2 k.s.h. oraz uchylene art. 556 pkt 4 k.s.h.

3. Ograniczenie obowiązku badania planu przekształcenia

- Przed omawianą zmianą przepisów zasadą było poddawanie planu przekształcenia badaniu biegłego rewidenta wyznaczonego przez sąd rejestrowy. Wyjątki, zwane procedurami uproszczonymi, dotyczyły spółek osobowych, w których wszyscy wspólnicy prowadzili sprawy spółki przekształcanej.
- Obecnie wymóg badania planu przekształcenia pozostawiono wyłącznie względem przekształcenia w spółkę akcyjną. Przy pozostałych przekształceniach nie jest konieczne poddawanie planu przekształcenia badaniu biegłego rewidenta. Pozostawienie przedmiotowego obowiązku względem spółki akcyjnej jest zrozumiałe w świetle przepisów art. 312 k.s.h. Brak badania planu przekształcenia w spółkę akcyjną mógłby zatem umożliwiać obchodzenie postanowień o powstaniu tego typu spółki.

Skutkami opisanej zmiany są: znowelizowanie art. 559 § 1 k.s.h., art. 560 § 1–2 k.s.h., art. 561 § 2 k.s.h. oraz uchylene art. 556 pkt 4 k.s.h.

4. Zmiana treści planu przekształcenia

- Dotychczas jednym z elementów planu przekształcenia było określenie wartości udziałów albo akcji wspólników zgodnie ze sprawozdaniem finansowym sporządzanym na potrzeby przekształcenia.
- Po nowelizacji zamiast powyższego wymogu pojawił się następujący: w przypadku przekształcenia spółki kapitałowej w spółkę osobową określenie wartości godziwej udziałów albo akcji wspólników. Wymóg ten dotyczyć będzie zatem wyłącznie przekształcenia spółek kapitałowych w spółki osobowe. Co więcej, udziały i akcje będą wyceniane już nie według sprawozdania finansowego, ale wedle wartości godziwej.
- Drugą zmianą w treści planu przekształcenia jest ograniczenie konieczności dołączania – jako załącznika do tegoż planu – wyceny składników majątku (aktywów i pasywów) spółki przekształcanej. Obowiązek taki po nowelizacji odnosi się wyłącznie do przekształcenia w spółkę akcyjną.

Wartość godziwa nie została zdefiniowana w przepisach Kodeksu spółek handlowych, niemniej jednak nie jest terminem nowym. Ustawodawca posługuje się nim w przepisach o spółce akcyjnej, a także w prawie bilansowym. Za wartość godziwą uznaje się zatem kwotę, za jaką dany składnik aktywów mógłby być wymieniony, a zobowiązanie uregulowane na warunkach transakcji rynkowej, pomiędzy zainteresowanymi i dobrze poinformowanymi, niepowiązаныmi ze sobą stronami (zob. m.in. wyrok Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 6 marca 2017 r., II Ca 1642/16). Pojęcie to doczekało się definicji legalnej w ustawie o rachunkowości (zob. art. 44b ust. 4 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 351 ze zm.), zgodnie z którą za wartość godziwą określonych aktywów lub zobowiązań przyjmuje się w szczególności w przypadku:

- 1) notowanych papierów wartościowych – aktualny kurs notowań pomniejszony o koszty sprzedaży,
- 2) nienotowanych papierów wartościowych – wartość oszacowaną, uwzględniającą takie czynniki, jak współczynnik cena do zysku i stopa dywidendy porównywalnych papierów wartościowych wyemitowanych przez spółki o podobnych charakterystykach,

- 3) należności – wartość bieżącą (zdyskontowaną) kwot wymagających zapłaty, wyznaczoną przy odpowiednich bieżących stopach procentowych, pomniejszoną o odpisy na należności zagrożone i nieściągalne oraz ewentualne koszty windykacji; wyznaczanie wartości bieżących (zdyskontowanych) w odniesieniu do należności krótkoterminowych nie jest konieczne, jeżeli różnica pomiędzy wartością należności według kwot wymagających zapłaty a według ich wartości zdyskontowaną nie jest istotna,
- 4) zapasów produktów gotowych i towarów – cenę sprzedaży netto pomniejszoną o opust marży zysku wynikający z kosztów doprowadzenia przez spółkę przejmującą do sprzedaży zapasu lub znalezienia nabywcy,
- 5) zapasów produktów w toku – cenę sprzedaży netto produktów gotowych pomniejszoną o koszty zakończenia produkcji i opust marży zysku wynikający z kosztów doprowadzenia przez spółkę przejmującą zapasów do sprzedaży lub znalezienia nabywcy,
- 6) zapasów materiałów – aktualną cenę nabycia,
- 7) środków trwałych – wartość rynkową lub ich wartość według niezależnej wyceny; w przypadku gdy nie jest możliwe uzyskanie niezależnej wyceny środków trwałych – aktualną cenę nabycia albo koszt wytworzenia, z uwzględnieniem aktualnego stopnia ich zużycia,
- 8) wartości niematerialnych i prawnych – wartość oszacowaną, wyznaczoną w oparciu o ceny rynkowe takich samych lub podobnych wartości niematerialnych i prawnych, a w odniesieniu do wartości firmy lub ujemnej wartości firmy zawartej w bilansie spółki przejętej – wartość zerową; w przypadku gdy wartość oszacowana nie może zostać wyznaczona w oparciu o ceny rynkowe, to przyjmuje się taką wartość, która nie spowoduje powstania lub zwiększenia ujemnej wartości firmy w wyniku połączenia,
- 9) zobowiązań – wartość bieżącą (zdyskontowaną) kwot wymagających zapłaty, wyznaczoną przy odpowiednich bieżących stopach procentowych; wyznaczanie wartości bieżących (zdyskontowanych) w odniesieniu do zobowiązań krótkoterminowych nie jest konieczne, jeżeli różnica pomiędzy wartością zobowiązań według kwot wymagających zapłaty a według ich wartością zdyskontowaną nie jest istotna,
- 10) rezerwy lub aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego – wartość możliwą do realizacji przez połączone spółki, po uwzględnieniu zmiany wartości podatkowej i księgowej aktywów netto spółki przejmowanej.

Skutkami opisanej zmiany są: znowelizowanie art. 558 k.s.h. oraz art. 560 § 2 k.s.h.

5. Zmiana treści uchwały o przekształceniu

Przedmiotowa zmiana jest konsekwencją wcześniej omówionych zmian w przepisach o przekształceniu spółek. Z treści uchwały usunięto bowiem punkt, w którym określało się dotychczas wysokość kwoty przeznaczonej na wypłaty dla wspólników nieuczestniczących w spółce przekształconej, która nie może przekraczać 10% wartości bilansowej majątku spółki. Jak wiemy, po nowelizacji instytucję tę zastąpiono żądaniem odkupu udziałów lub akcji w spółce przekształcanej.

Skutkiem opisanej zmiany jest znowelizowanie art. 563 k.s.h.

Na zakończenie tej części wskazać należy, że wprowadzone zmiany, poza dodaniem art. 576¹ k.s.h., dotyczą przepisów Rozdziału 1 Działu III Kodeksu spółek handlowych, a zatem przepisów ogólnych o przekształceniu. W konsekwencji zmiany te dotyczą wszystkich rodzajów przekształceń uregulowanych w tej ustawie oraz tych, do których znajduje ona zastosowanie (przekształcenie spółki cywilnej w spółkę handlową inną niż spółka jawna).